

NAČRT DRŽAVNIH AKCIJ JSKD ZA SEZONO 2008/2009

BOJAN KNIFIC

Danes na Slovenskem deluje okrog 500 otroških in odraslih folklornih skupin (večina poustvarja slovensko izročilo, nekaj deset izročilo drugih etnij) ter okrog 200 pevskih in godčevskih skupin. Otroške folklorne skupine se ob poustvarjanju plesnega izročila odraslih s posebno pozornostjo posvečajo poustvarjanju otroškega izročila (otroške igre, izštevanke, uspavanke, pesmi ...), odrasle skupine interpretirajo predvsem utrinke nekdanjih, s plesom povezanih dogodkov, ob njih pa se s podobnimi koncepti ukvarjajo veteranske in upokojenske folklorne skupine, katerih število v zadnjih letih intenzivno narašča. Ljudskega petja in godčevstva, kakršno je v primarni funkciji intenzivno živelo do pred nekaj desetletij, danes skoraj ne srečamo več, zato pa se pojavlja vse več skupin, ki glasbeno izročilo v starejših oblikah skušajo poustvarjati na odru.

Če je za folklorno dejavnost pred desetletji veljalo, da je nespremenljiva, da ni aktualna, da se ne razvija, da se ukvarja s stvarmi, ki so današnjemu človeku odtujene in nepotrebne, je danes drugače. Čeprav je eden od ciljev delovanja folklornih in njim podobnih skupin opravljanje funkcije *živega muzeja* ali *gledališča zgodovine*, kjer naj bi bile prikazane prvine izročila čim manj spremenjene, se pojavljajo tudi druge težnje, pod vplivom katerih se na izročilo gleda kot na gradivo, iz katerega naj se oplaja sodobna ustvarjalnost. Ljudsko izročilo naj torej ne bo zgolj prežitek, ki naj bi v neaktualizirani obliki živel v folklornih skupinah, ampak motiv, ob upoštevanju katerega naj bi načrtovali prihodnost. Zato so poskusi, da na

Adriana Gaberščik (spredaj levo) pri učenju ljudskih pesmi.
(Foto: Janez Eržen, seminar Petje ljudskih pesmi,
Tolmin, 10. 11. 2007.)

današnjih veselica ne bi živela le polka in valček ter ob njih fokstrot, džajf in nekateri drugi plesi, ki jih učijo plesne šole, ampak bi zaživel tudi ljudski plesi, dobrodošli in vredni občudovanja. Naj bo takih poskusov čim več. Še koristneje: naj ne ostane le pri poskusih.

S pomočjo izobraževanja in svetovanjem na preglednih prireditvah v okvirih folklorne dejavnosti smo v zadnjih desetih letih prenovili kostumsko podobo in programe precejšnjega dela folklornih skupin na Slovenskem.

Vse več je mednarodnih folklornih festivalov in drugih prireditev, na katerih sodelujejo folklorne skupine iz različnih držav, slovenske pa so vsaj ponekod v mednarodnem prostoru cenjene zaradi posebnega odnosa do poustvarjanja izročila. In cenjene postajajo tudi v domačem okolju, saj so prireditve, ki jih pripravljajo folklorne skupine same, vse bolj množično obiskane, še bolj pa obletnice folklornih skupin, katerih programi mnoge vedno znova navdušujejo.

V nadaljevanju navajam kraje in datume prireditev in izobraževanja, ki jih na JSKD načrtujemo za sezono 2008/2009. Podatki so okvirni; dopuščamo možnost, da jih zaradi nepredvidljivih okoliščin spremenimo.

PIREREDITVE

PEVCI NAM POJEJO, GODCI PA GODEJO 2008

Tolmin, 15. november 2008

Državno srečanje pevcev ljudskih pesmi in godcev ljudskih viž. Izbor skupin in posameznikov bo pripravila dr. Urša Šivic.¹

¹ Strokovni spremljevalci srečanj pevcev ljudskih pesmi in godcev ljudskih viž upoštevajo naslednja merila:

Ustreznost izbora programa

- Spodbujamo izvajanje pesmi in godčevskih viž starejšega nastanka, a odobravamo tudi izvajanje mlajših pesni/viž, če jim lahko pripišemo ljudskost (šegave pesmi, pesmi o poklicih, dogodkih).
- Spodbujamo iskanja izročila z območja, kjer skupina deluje.
- Izvajalci naj upoštevajo posebnosti moškega, ženskega, "mešanega" petja; spodbujamo tudi nova iskanja poustvarjalnih skupin.

Način petja, igranja

- Spodbujamo približevanje načinom petja in igranja pred drugo svetovno vojno. Odločno odklanjamo petje ob spremljavi godca. Odklanjamo »mačjo muziko«, razen če gre za izvirna, ne le ritmična, ampak tudi melodična iskanja (vključnje redkih in zanimivih ljudskih glasbil).
- Spodbujamo ohranjanje posebnosti, ki veljajo za posamezna območja; tudi posebnosti, ki so nastale znotraj posameznih skupin.
- Pri pevcih spodbujamo odstopanja od preprostega trigranskega petja.
- Spodbujamo nova iskanja (posebnosti dvoglasja – kjer je bilo to v navadi; petje na tretko, četrto ...).

Odrski nastop

- Odločno odklanjamo intoniranje, dirigiranje, petje z branjem besedil. Odklanjamo umetno naučeno gestikulacijo.
- Spodbujamo oblačenje današnje »nedeljske obleke«.
- Ne spodbujamo uniformiranja.
- Odklanjamo kostumiranje v »kvazikmečka oblačila« (oblike "dindinov", rožastih kril in predpasnikov ...). Če skupine (zlasti poustvarjalne) želijo predstavljati oblačenje v preteklosti, potem naj bo to povsem dosledno (vključno s pokrivali in obuvali).

RINGARAJA 2009

Žalec, 30. maj 2009

Državno srečanje otroških folklornih skupin. Program bo po ogledu šestih regijskih srečanj pripravila Malči Možina.²

LE PLESAT ME PELJI 2009

Julij 2009

Pogovori o lokaciji za državno srečanje odraslih folklornih skupin še potekajo, predvidoma pa bo tudi v prihodnje razdeljeno v dva dela, od katerih bo eden potekal v Beltincih, drugi pa v Mariboru. Program bo na podlagi ogleda regijskih srečanj pripravila Branka Moškon.³

2 Strokovni spremljevalci srečanj otroških folklornih skupin na območni in regijski ravni vrednotijo vse v program vključene prvine. Vrednoti se sestava programa in njegova tehnična izvedba, in sicer ob analizi plesnega, pevskega, instrumentalnoglasbenega in igranega programa. Poleg tega se vrednoti kostumska prepričljivost, izbira in uporaba rekvizitov ter primernost programa glede na strukturo skupine.

Pri analizi sestave programa strokovni spremljevalec upošteva:

- ustreznost dolžine odrske postavitve (priporočljivo: predšolski otroci 4 do 5 minut, večji od 6 do 8 minut);
- ustreznost vsebinskega okvira glede na starostno strukturo;
- ustreznost izbora iger, izštevank ...;
- ustreznost izbora plesov (glede na starost, plesne zmožnosti ...);
- ustreznost izbora pevskega programa;
- ustreznost glasbene spremljave in priredbe;
- logičnost povezave med posameznimi prvini ter ustvarjalnost.

Pri izvedbi programa je strokovni spremljevalec pozoren na:

- razumljivost iger, besedil;
- natančnost izvedbe plesnih prvin (uigranost, uplesanost, ...);
- kakovost vokalne in instrumentalne izvedbe;
- obvladovanje prostora in ustreznost interpretacije (doživeto izvajanje ...).

Pri folklornih kostumih vrednoti:

- skladnost v kostumski podobi (čas, kraj, socialni sloj, priložnost ...);
- analizira ustreznost materialov, izdelave, krojenja;
- ovrednoti celoten odrski oblačilni videz, odnos do odrske obleke (urejenost, vedenje ...) in ne nazadnje ustreznost rekvizitov.

3 Tako kot pri otroških folklornih skupinah tudi pri odraslih strokovni spremljevalci območnih in regijskih srečanj vrednotijo sestavo programa in njegovo tehnično izvedbo, in sicer ob analizi plesnega, pevskega, instrumentalnoglasbenega in igranega programa. Poleg tega vrednotijo kostumsko prepričljivost, izbiro in uporabo rekvizitov ter primernost programa glede na strukturo skupine.

Strokovni spremljevalec pri analizi upošteva:

- ustreznost dolžine odrske postavitve (priporočljivo 7 do 9 minut);
- ustreznost vsebinskega okvira glede na starostno strukturo (program naj bo prilagojen članom, ki v skupini nastopajo; programi skupin, ki imajo »mlade« plesalce, se lahko bistveno razlikujejo od programov skupin, ki imajo starostno mešano strukturo in od t. i. upokojenskih, veteranskih skupin);
- ustreznost izbora plesov (glede na starost, plesne zmožnosti, pokrajinsko pripadnost ...);
- ustreznost izbora pevskega programa (glede na vsebino, čas, kraj);
- ustreznost glasbene spremljave, priredbe (prilagojenost vsebini; času, ki se prikazuje; kraju, kjer naj bi se odrska postavitve odvijala);
- logičnost povezave med posameznimi prvini;
- ustvarjalnost.

Pri izvedbi programa strokovni spremljevalec vrednoti:

- razumljivost prikazanega programa;
- natančnost izvedbe plesnih prvin (uigranost, uplesanost ...);
- sinhronizacijo plesov, glasbe in petja;
- kakovost vokalne in instrumentalne izvedbe (spodbuja se večglasno petje, petje brez glasbene spremljave; igranje basa na lok, odmikanje od vzorcev igranja, ki prihajajo iz narodno-zabavne glasbe);
- obvladovanje prostora;
- ustreznost interpretacije (doživeto izvajanje ...).

Pri kostumski podobi upošteva:

- skladnost z vsebino (čas, kraj, socialni sloj, priložnost);
- ustreznost materialov, izdelave, krojenja;
- celoten vtis (odnos do kostumov, urejenost, vedenje).

Ob tem strokovni spremljevalci srečanj upoštevajo še nekaj usmeritev za odrasle folklorne skupine, ki so bile podrobneje opredeljene v Folklorniku 1:

IZOBRAŽEVANJA

OBLEKA PREDELA ČLOVEKA

Maribor, 18. oktober 2008

Seminar pripravljamo ob izidu istoimenske knjige Marije Makarovič, v kateri je avtorica strnila spoznanja o oblačenju najširših plasti prebivalstva na Štajerskem od 18. do začetka 20. stoletja. Namenjen je kakovostnemu razvoju kostumiranja folklornih skupin. Vodji: dr. Marija Makarovič, Bojan Knific.

PETJE LJUDSKIH PESMI: BAS V LJUDSKEM PETJU

Tolmin, 15. november 2008

Enodnevni seminar pripravljamo ob državnem srečanju pevskih in godčevskih skupin, na njem pa kratkemu teoretičnemu predavanju ob sodelovanju izkušenih pevskih skupin sledi praktično učenje ljudskih pesmi. Vodja: dr. Urša Šivic.

GODČEVSTVO NA SLOVENSLEM: VLOGA GODCEV V GODČEVSKIH SESTAVIH

Tolmin, 15. november 2008

Praktično delo z godci bo usmerjeno v iskanje najprimernejših vlog posameznih glasbil v godčevskih sestavih. Vodja: Nina Volk.

ZAČETNI SEMINAR ZA VODJE ODRASLIH FOLKLORNIH SKUPIN

Ljubljana, oktober 2008–april 2009

Je najcelovitejši seminar, ki ponuja temeljno znanje bodočim vodjam odraslih folklornih skupin. Kandidati ga sklenejo z izpitom, s čimer pridobijo naziv strokovni vodja. Seminar bo potekal po programu, ki upošteva današnje potrebe po poustvarjanju ne le plesne, ampak tudi glasbene, pevske, oblačilne idr. dediščine. Obsega 75 ur predavanj in praktičnega dela.

ZAČETNI SEMINAR ZA VODJE OTROŠKIH FOLKLORNIH SKUPIN

Ljubljana, oktober 2008–april 2009

Namen seminarja je, da ustrezno usposobi vodje otroških folklornih skupin in ponudi znanje učiteljem, ki ljudsko izročilo vnašajo v pouk. Kandidati ga sklenejo z izpitom,

- Ne podpiramo oblikovnega spreminjanja ljudskih plesov.
- Podpiramo ustvarjanje različnih odrskih postavitvev.
- Spodbujamo pripravo novih programov.
- Ne spodbujamo prenašanja odrskih postavitvev od ene skupine k drugi.
- Spodbujamo ustvarjalnost.
- Spodbujamo usklajenost programov.

s čimer pridobijo naziv strokovni vodja. Seminar ni namenjen le vodjem otroških folklornih skupin, ampak vsem, ki se kakor koli ukvarjajo z ohranjanjem ali poustvarjanjem nekdanje kulture in načina življenja otrok v sodobnosti. S svojo vsebino prispeva k vzgoji ustreznega odnosa do naše dediščine – ne le dediščine odraslih, ampak tudi (in predvsem) dediščine otrok. Obsega 75 ur predavanj in praktičnega dela.

 FOLKLORNI TABOR ZA ODRASLE: OD BESED K DEJANJEM

Celje, 30. januar–1. februar 2009

Folklorni tabor za odrasle vsako leto namenjamo vodjem in članom folklornih skupin, na njem pa v delovnih skupinah ustvarjamo nove odrske postavitve.

 NADALJEVALNI SEMINAR ZA VODJE FOLKLORNIH SKUPIN: PREKMURJE, 2. DEL

Murska Sobota, 27. februar–1. marec 2009

Namenjen je spoznavanju plesnega izročila posameznih območij, ob njem pa se udeleženci seznanijo tudi z drugimi, s plesom povezanimi področji.

 OBLAČILNA DEDIŠČINA: ROKAVCI

Kranj, 27.–29. marec 2009

Seminar je namenjen vsem, ki se ukvarjajo z oblikovanjem ali izdelavo folklornih kostumov ali pa za kostumsko podobo folklornih skupin skrbijo kot vodje folklornih skupin, garderoberji ... Teoretičnim izhodiščem sledi praktična izdelava. Vodja: Ljuba Vrtovec - Pribac.

 MALA ŠOLA OPREKLJANJA

Ljubljana, marec–junij 2009

Oprekelj je strunsko glasbilo, ki je bilo na Slovenskem zelo razširjeno še v 19. stoletju, potem pa je njegovo vlogo v godčevskih sestavih prevzela harmonika. Da bi ga vrnili v godčevske sestave, bomo prek poziva, objavljenega predvidoma januarja 2009, nakup oprekljev sofinancirali, na seminarju pa ponudili znanja, ki so za igranje nanj potrebna. Vodja: Nina Volk.

 RAZVOJ PLESNOSTI: KAKO DO DOVRŠENE IZVEDBE?

Ljubljana, 5. april 2009

Vodje folklornih skupin posebno pozornost posvečajo pripravi plesnega programa, a se kljub temu še vedno pogosto dogaja, da plesi na nastopih niso tehnično dovolj dovršeni. Zato pripravljamo seminar, ki bo predstavil možnosti odpravljanja napak.

KAM S PROGRAMI OTROŠKIH FOLKLORNIH SKUPIN?

 Žalec, 30. maj 2009

Delavnice, na katerih bo mogoče spoznavati otroško izročilo, bomo pripravili ob Ringaraji 2009, udeležba na seminarju pa hkrati omogoča obisk državnega srečanja otroških folklornih skupin.

GODČEVSKA DELAVNICA

 Beltinci, 24.–26. julij 2009

Delavnica je namenjena godcem, ki igrajo v folklornih skupinah, in vsem drugim, ki jih zanima poustvarjanje glasbenega izročila. Vodja: Tomaž Rauch.

PEVSKA DELAVNICA

 Beltinci, 24.–26. julij 2009

Delavnico namenjamo vodjem in članom folklornih skupin ter skupin, ki ohranjajo in/ali poustvarjajo ljudsko pesem.

OTROŠKI FOLKLORNI TABOR

 Debeli Rtič, 24.–27. september 2009

Na otroški folklorni tabor vabimo vodje otroških folklornih skupin in njihove člane, delo na njem pa je vsako leto posvečeno iskanju primernih motivov za delo v otroških folklornih skupinah.

NADALJEVALNI SEMINAR ZA VODJE FOLKLORNIH SKUPIN: ŠTAJERSKA, 1. DEL

 Maribor, 16.–18. oktober 2009

Na njem bo mogoče spoznati plesno izročilo vzhodne Štajerske.

KINETOGRAFIJA

 7.–8. november 2009

Objave slovenskih ljudskih plesov v številnih publikacijah vodjem folklornih skupin omogočajo, da izbirajo med tem gradivom in plesne vključujejo v svoje programe. Za kakovostno poustvarjanje plesnega izročila pa je potrebno dvoje: ples se je treba naučiti (temu namenjamo številne seminarje, kjer udeleženci spoznavajo plesno izročilo), zapise plesov pa je treba znati prebrati. V tem pogledu je najbolj priročno poznavanje kinetografije, saj je večina plesov zapisana s to pisavo. Da bi jo spoznali ali da bi obnovili njeno znanje, pripravljamo dvodnevni seminar, ki bo posvečen branju kinetogramov.